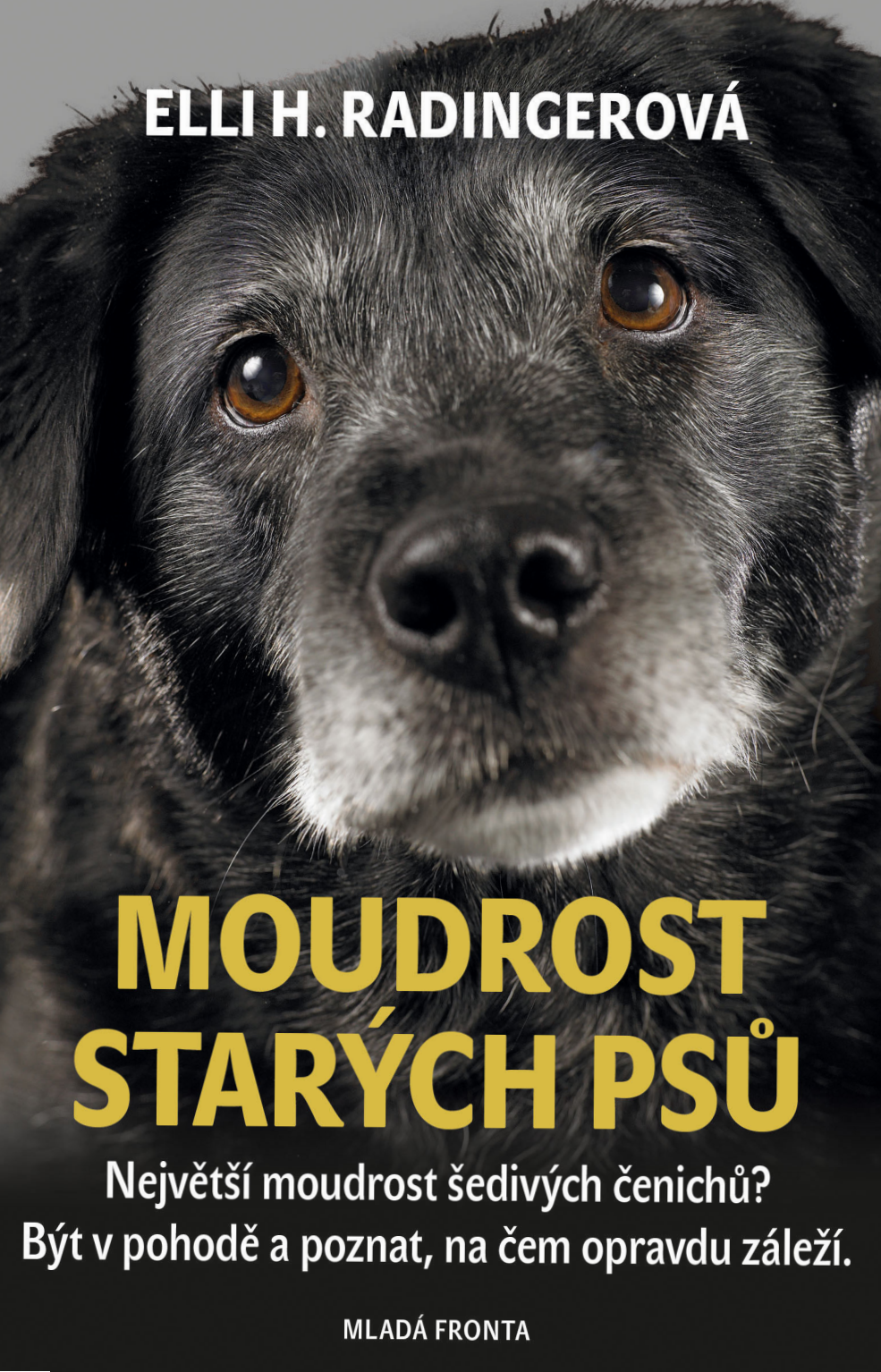




ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST STARÝCH PSŮ

Největší moudrost šedivých čenichů?

Být v pohodě a poznat, na čem opravdu záleží.

MLADÁ FRONTA

Moudrost starých psů

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.mf.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz



MLADÁ FRONTA

Elli H. Radingerová

Moudrost starých psů – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST STARÝCH PSŮ

MLADÁ FRONTA

Original title: Die Weissheit alter Hunde. Gelassen sein,
erkennen, was wirklich zählt – Was wir von grauen
Schnauzen über das Leben lernen können
© 2018 by Ludwig Verlag a division of Verlagsgruppe
Random House GmbH, München, Germany

Cover photo © Getty images
Translation © Tomáš Dimter, 2018

ISBN 978-80-204-5105-7 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-204-5260-3 (ePDF)
ISBN 978-80-204-5259-7 (ePUB)
ISBN 978-80-204-5261-0 (Mobi)

Bože, dej, ať se stanu takovým člověkem,
za kterého mne můj pes považuje.

Pro Axela, Klopse, Lady a Shiru

OBSAH

Úvod	11
Stáří - otázka postoje	19
Starej se o svoji smečku	39
Vidět srdcem	59
Poznej, na čem opravdu záleží	69
Nemusíš být dokonalý	81
Ničeho nelituj	95
Odpouštěj, dokud žiješ	107
Důležitý jsi ty	117
Miluj bezpodmínečně	127
Nikdy nejsi moc starý na nové triky	143
Skákej radostí - pokud můžeš	155
Ať jsem trpělivá! Ale rychle prosím!	163
Obejmi ticho	173
Důvěřuj své intuici	181
Věci nejsou důležité	191
Žij tady a teď	199
Ber každý den jako dar	209
Kam patříš	221

Projevuj soucit	233
Přijímej, co nelze změnit	243
Překonávej svůj strach	257
Všechno má svůj čas	271
Pusť, co nemůžeš zadržet	287
Plač, miluj, směj se	299
Láska nikdy nekončí	317
Život jde dál	335
Poděkování	343
Poznámky, bibliografie, tipy	345
Zdroje fotografií	350







ÚVOD

Změny se dějí krůček po krůčku. Přímo před mýma očima, a přesto mimo moje zorné pole. Každým dnem byla o něco starší, o miliontinu dospělejší. Nenapadlo mě to. Pak, zničehonic, mě to zaskočilo: Přímo před ní vyšplhala veverka na strom. Ale místo aby se za tím drzounem okamžitě pustila, vzrušeně štěkala a poskakovala kolem stromu, zůstala ležet a zvířátko sledovala toužebným pohledem.

Udiveně jsem se na ni podívala – a objevila šedivé chlupy, které jí lemovaly čenich. A oči, které najednou vypadaly trochu zastřené. Moje fenka Shira zestárla. Jak mi to jen mohlo ujít? Měla jsem to před očima, a přesto jsem to nevnímala. Byla jsem u toho moc blízko.

Rodiče dospělých dětí často vyprávějí o úleku, jaký pociťují, když listují starým albem s rodinnými fotografiemi. Vidí fotky svých ratolestí, jak si hrají na pláži a s nafukovacími křídélky na rukou se cachtají v bazénu, a kladou si otázku: Co se stalo? Kde na cestě mezi dětstvím, pubertou a dospělostí jsme o ně přišli? Jak to, že jsme si nevšimli, že děti zestárly?

Nedávno jsem si prohlížela fotky Shiry, když byla ještě malá. Baculaté, téměř bílé štěně labradora prostrkující hlavičku volantem mého auta. Setkání se psími kamarády. První plavecká cvičení, pro jistotu na

dlouhém vodítku. Aportování hračky, která byla větší než ona. O půl roku později Shira coby puberťačka na túře, šijí s ní všichni čerti.

Když jsem poprvé držela v ruce zmítající se měkký chlupatý uzlík, nemyslela jsem na to, že pro mě bude její stáří tak těžké. Po náročných štěněcích a vyzývavých pubertálních letech jsem se s dospělým psem uvolnila a těšila se na náš „důchod“. Moje představa byla: Shira celý den spí a já mohu v klidu celý den psát. Bude spokojená s tím, že je u mě, a nepotřebuje žádný program na rozptýlení. Měla bych méně práce. Omyl. Starý pes vyžaduje spoustu práce, stejně jako hodně trpělivosti a zvláštní péče.

Stáří umí být pro zvířata a jejich lidské průvodce velkou výzvou. Ale může také vést k tomu, že poznáme jejich nový rozměr a naučíme se je mít rádi. Více se přizpůsobujeme jejich potřebám. Teď pro nás nadešel čas vrátit jim trochu z té bezpodmínečné lásky, trpělivosti a tolerance, kterou nám celý život poskytovala.

Podívám se na svou fenku, která leží pod psacím stolem. Cítí, že se na ni dívám, ale nevstává. Jen její ocas tluče o zem. Buch, buch, buch. Jsme spojeny tímto zvukem. Kleknu si vedle ní a sevřu její hlavu do dlaní. Její uši kloužou mými prsty jako samet. Konečky prstů jí přejíždím po těle, tu a tam ucítím tukovou bulku. Shira je pořád přitažlivá fenka – štíhlá, s lesklou plavou srstí.

Skloním hlavu a něžně ji políbím na měkkou část čenichu pod okem. Cennou chvíličku se ani jedna

nepohneme, zadržujeme ten magický okamžik. Potom se zvednu a zase se věnuji své práci. Shira hluboce vzdychne a spí dál.

Chvilé jako tato, kdy pociťuji niterné sepětí se svou fenkou, mají mimořádný význam. Vždycky jsem se radovala z toho, že je součástí mého života, ale kvůli vědomí konečnosti našeho vztahu si její přítomnost uvědomuji o to intenzivněji.

Shiře je teď třináct let. Měřeno lidským věkem (přibližně triadevadesát) mě už dávno předběhla. Když venku na poli plavně kluše, čenich zanořený v trávě, nebo když lumpačí se svými psími kamarády, není na ní ten věk vidět. „Vždyť je ještě mladá, nebo ne?“ To často slýchám od jiných pejskařů. Člověk si toho všimne, když se po dlouhém putování večer pomalu a opatrně sveze před pohovku, aby ulevila svým unaveným kostem. A když se zvedá ze svého oblíbeného hlubokého křesla, musí se namáhat víc než dříve. Jakmile se na procházkách zastavím, častěji si lehá. Ano, i já musím občas zastavit.

Vedu si o Shiřině životě deník, chci zachytit každý okamžik v naději, že mi to pomůže lépe zpracovat bolest ze ztráty, která nevyhnutelně přijde.

Vím, co přijde. Už jsem život sdílela se dvěma psy až do jejich smrti ve vysokém věku, a oba jsem při umírání doprovázela. Teď opět nadešel čas, abych se připravila – pokud se na to vůbec dá připravit. V podstatě je to také můj příběh. Prožívám, jak živá bytost, kterou nade vše

miluju, stárne a začíná svou cestu vstříc smrti. Jsem to já, kdo jednoho dne bude (nebo nebude) jednat. Musím se naučit sžívat se změnami a přijímat nevyhnutelné. Jednoho dne budu ve svých rukách držet život Shiry a budu se muset rozhodnout, co s ním udělám. A to mi nahání strach.

Při psaní tohoto deníku jsem zjistila, že se připravuji nejen na stáří a konec mé fenky, ale že se také ohlížím za naším společným životem. Za vztahem, který se stal během let niternějším a bohatším. V uplynulých letech jsme obě zestárly, prožily jsme totéž. To se děje často, když člověk dlouho žije se psy. Shira a já jsme se naučily, co se v tomto životě naučit dalo. Známe zákony života a jsme smířené se světem. Užíváme si společně trávený čas.

Nejtěžší pro mě bylo psát kapitolu o loučení s našimi milovanými čtyřnožci. Opravdu jsem chvíli přemýšlela, milé čtenářky a milí čtenáři, zda vás tím mám obtěžovat. Nakladatelství mě varovalo. Ale protože tohle je osobní kniha, rozhodla jsem se předložit vám celé spektrum pocitů, které s sebou nese život se starým psem. Jak mám psát o moudrosti starých psů, aniž bych se dotkla důležité moudrosti a nejintenzivnější lekce, kterou nám mohou dát? Nakonec je zacházení s koncem života jejich největší dárek, jaký nám věnují.

Psi jsou obohacením. Čím jsou starší, tím drahocnější je čas, který s nimi smíme strávit. Život se starým psem a doprovázení ho v jeho posledních letech nám

otevívá oči a srdce. Poznáme, že nás mohou stáří a umírání mnohému naučit a že připravit se na smrt také znamená připravit se na život.







STÁŘÍ – OTÁZKA POSTOJE

Fyzik Albert Einstein vysvětlil ve své teorii relativity pojem času známým „paradoxem dvojčat“: Jedno z dvojčat letí raketou do vesmíru, druhé zůstane na Zemi. Po jisté době se bratr, který letěl do kosmu, stejnou rychlostí vrátí na Zemi. Jakmile dorazí, oba bratři zjistí, že dvojče na Zemi je podstatně starší než jeho bratr z vesmíru. Podle Einsteina je to logické, protože díky rychlému prostorovému pohybu „spotřeboval“ astronaut méně času.¹ Jak rychle nebo pomalu čas plyne, závisí na tom, jak rychle se pohybujeme.

Nepotřebuji kosmickou loď, abych pozorovala rychlost času. Stačí mi můj pes. Shiru jsem si pořídila, když byla osmítýdenní štěně. Dnes – kdy jí je třináct let – je starší než já. Dívám se na ni a ptám se: „Jak je to pro všechno na světě možné, že jsi tak zestárla?“

Shira je veselost sama a ve své nekonečné dobrotě na mě upře svůj pohled, který říká: „Jen se koukni na sebe.“

A má pochopitelně pravdu. I já jsem zestárla. Nevím, jak se Shira cítí, když je starší. Chtěla bych věřit, že to prostě akceptuje, a v nejlepším případě, že si to užívá.

V okamžení leží pod mým psacím stolem, zády se opírá o topení. Občas si protáhne nohy jako kočka,

zatne drápy do koberce a podívá se na mě. Pak zhluboka vzdychne a spí dál, jednu tlapu položenou přes druhou jako k nějaké psí modlitbě, s tichým cukáním.

Stárnutí je končina neznámá pro každého z nás, a je jedno, že lidé stárnou už od narození. Jsou horší věci než strávit poslední roky života podřimováním vedle někoho, koho máme rádi, a snít o tom, co bylo a co by ještě být mohlo.

Shira byla sladké malé štěně, které s vlajícíma ušima skotačilo na louce. Při tom se někdy zamotala do svých moc velkých tlapek a skutálela se do trávy, ale okamžitě se zvedla na nohy a honila nějakého motýla, kterého vystrašila. Až do padnutí. Štěněcí roky přešly v pubertu a léta klackovská. Následovalo mnoho krásných společných let s dospělým psem. A pak nadešel ten den, kdy jsem zjistila, že se z někdejšího potřeštěného chlupatého psiska stala seniorka, která radši polehává na pohovce, než by se honila za míčkem, a jejíž klouby při vstávání zavržou. V podstatě se mi vedlo podobně. Jediný rozdíl mezi námi byl, že Shira stárла zrychleně.

Jedna moje kamarádka se i v sedmdesáti brání, aby ji označovali za „starou“. Můj známý zase dostal od svých dětí k pětasedmdesátinám dárek v podobě zaoceánské plavby pro seniory. Nepřijal ho, protože se nepočítá mezi „staré lidi“.

Já jsem se celý život těšila na stáří, které pro mě bude znamenat osvobození od mnoha společenských očekávání a tlaků. Konečně budu moci dělat všechno,

co chci, a lidé se budou mile usmívat: „Koukněte, blázen stará.“

Začátek klimakteria jsem oslavila párty ve stylu „Red Hot Mamas“. Pozvané byly výlučně ženy v přechodu. Všechny jsme měly červené šaty a podávaly se ostré pokrmy, jako je chilli a thajská kuchyně.

Dnes je mi sedmašedesát a moje šance dožít se kýženných sta let jsou statisticky viděno dobré. Pochopitelně nejsem ušetřena obtíží stáří, stejně jako Shira. Ale na jejím příkladu se učím, jak vypadá pozitivní stárnutí a jak z toho vytěžit maximum.

Nejstarší člověk, který kdy žil, byl podle bible Metuzalém, dosáhl věku devět set šedesát devět let a svého syna Lámecha zplodil ve sto osmdesáti sedmi letech.² Nejstarší pes na světě byl podle *Guinessovy knihy rekordů* australský honácký pes Blueye, který se dožil dvaceti devíti let a pěti měsíců. Fenka australské kelpie Maggie, také v Austrálii, ustavila v roce 2016 nový rekord. Dožila se třiceti let.³ Není ovšem oficiálně považována za nejstaršího psa na světě, protože její majitel, farmář Brian McLaren, ztratil její rodný list a příslušné doklady, a proto se její věk nedá přesně určit. Ale když si tehdy McLaren pořídil osmitýdenní štěně Maggi, byly jeho synovi Liamovi právě čtyři roky. Dnes je Liamovi čtyřiatřicet.

Když jsem se snažila pomocí onlinového počítadla přepočítat Maggiin věk na lidské roky, program se zdráhal odpovědět: Zadejte prosím číslo menší než 25.

Očividně programátoři nevycházeli z toho, že by se psi mohli dožít více než 25 let. Maggiin věk odpovídá přibližně dvěma stům lidským letům.

Očekávaná délka života lidí a psů v uplynulých desetiletích kontinuálně stoupala a nadále stoupá. U čtyřnožců v posledních dvaceti letech stoupla o tři roky. Příčinou je lepší veterinární péče, strava a výchova.

Většina psů se dožívá osmi až patnácti let. Extrémně zřídka dosahují dvaceti let. Badatelé göttingenské univerzity vyhodnocovali data více než padesáti tisíc psů sedmdesáti čtyř různých ras a zjistili, že velcí psi umírají dříve než malí.⁴ Také čistokrevní psi umírají v porovnání s kříženci mnohem dříve. A u buldoků, kteří se v průměru dožívají nanejvýš šesti let, je očekávaná délka života nejkratší ze všech psích plemen.

Výsledek jejich studie mě měl znepokojit: Jako labradorka patří Shira spíše k velkým rasám. Mohla jsem ji ovšem definovat jako „křížence“, jelikož její otec byl labrador, její matka hladkosrstý retrívr. To znamená, že jsem získala čas. Nadechnu se. Ještě jednou tomu uniknout. Znáám ten pocit, jak se žije s latentním ohrožením. Když jsem pobývala v rámci vlčího výzkumného projektu v americkém Národním parku Yellowstone, zdržovala jsem se denně v oblasti, která se nacházela jen asi pět kilometrů nad obrovskou kavernou se žhoucí lávou. Každou chvíli může tento „supervulkán“ vybuchnout. Vědci se domnívají, že k explozi dochází každých šest set tisíc let. K poslední došlo

před šesti sty čtyřiceti tisíci lety, takže velká erupce má takříkajíc zpoždění.

Přesto si neúnavně dokola opakuji: Teď přece ne. Mně se to nestane. Ještě není čas.

Tak to mám i se Shirou. Třináct let? To není žádný věk. Pochopitelně bych chtěla, aby žila co nejdéle a zůstala zdravá.

Existuje nějaká kouzelná formule zajišťující vysoký věk? Pokoušela jsem se to zjistit a v mém online newsletteru jsem požádala majitele starých psů, aby mi popsali život s jejich čtyřnožci. Dostala jsem přes dvě stě příběhů; na tomto místě bych všem chtěla poděkovat, že mi vylíčili své příběhy a otevřeli svá srdce. Hluboce mě to zasáhlo a velmi často dovedlo k pláči. Jejich e-maily mi ale především daly naději.

Například příběh Kathyiny fenky Peggi. Osmnáctiletá kříženka tibetského teriéra a kokršpaněla žije převážně u Kathyiny osmasedmdesátileté matky v Hamburku. V jejich případě se hledaly a našly dvě seniorky, které jsou mimochodem dodnes ve skvělé formě. Nebo příběh Heičina Malta, voříška, který zemřel v šestnácti letech. Pocolino, Rosemariin pes, který pocházel z Fuerteventury, se dožil úctyhodného stáří dvaceti let. Filouovi, Andreinu míšenci teriéra, je devatenáct. Mnoho psů mých čtenářů se dožilo (nebo překonalo) patnácti, šestnácti i více let. Proti nim je Shira mladice, což mi dává naději, že třináct let ještě není tak strašně moc.

Ale dozvěděla jsem se nějakou kouzelnou formulí? Musím vás zklamat: Neexistuje žádný tajný recept na dosažení vysokého věku – ani pro psy, ani pro lidi. Problémy dnešní doby, že necháváme psy „zestárnout“ velmi rychle, jsou stejné jako u nás: nesprávná výživa a nadváha, nedostatek pohybu a málo duševních impulzů.

Přesto – můžete všechno dělat „správně“ nebo „špatně“, ale v zásadě to nehraje roli. Nikdo vám nezaručí, že Žeryk (nebo Vy) bude žít déle. Existují četné studie, které nám lidem říkají, jak musíme žít, jaké potraviny máme jíst a jaký sport máme provozovat, abychom se dožili sta let. Přesto můžete ráno odejít z domu a přejede vás autobus. Počítá se tedy kvalita našeho života, nikoli jeho délka.

Rozhodla jsem se, že se tím nenechám dohnat k šílenství. Stáří není nemoc, a to ani pro dvounožce, ani pro čtyřnožce. Pětadvacetikilové Shire je podle mého přepočtu třiadevadesát lidských let. A proto je dokonce starší než moje sedmaosmdesátiletá matka.

Bilancuji. Jak se Shira změnila ve stáří? Jak teď spí pod psacím stolem, vyzařuje meditativní klid. V mých očích zůstává věčně mladá. Dlouhé roky jsme dělaly věci společně. Mnohahodinové procházky, plavání v jezeře, aportování míčku (dobře, to jsem dělala méně než Shira). Někdy toužím po tom, aby byla zase mladá, ale většinou si užívám dnešní chvíle víc než všechno ostatní. Náš vztah se lety stal niternějším; slepě si důvěřujeme, víme, co chce ta druhá. Když se na ni podívám,

vím, co se v ní děje. Vypěstovaly jsme si sehranou každodenní rutinu.

Ale známky jejího stáří se nedají popřít. Její zlaté chlupy na mnoha místech zešedivěly a staly se jemnějšími. Stále více ztrácí podsadu. Proto v zimě, když mrholí, nosí fleecový kabátek a pláštěnku. Rychleji prochladne.

Její kdysi černý čumák je teď světle hnědý. Tu a tam jí vyrůstají drobné bradavičky, jako nedávno ve vnitřním koutku oka, a po pár týdnech zase zmizí. Pod kůží se jí rýsuje několik tukových bulek. Nechala jsem je vyšetřit. Jsou to nezhoubné tukové bulky (lipomy), které jí vyrůstají na žebrech.

I Shiřin zrak slábne. Její teplé hnědé oči působí stále více jako modravě zakalené a za tmy je nejistá.

Ale zrak očividně nehraje v jejím životě stejnou roli jako jiné smysly. Psi mají podstatně lepší sluch než my a mohou zaslechnout zvuky, které přicházejí ze čtyřikrát větší vzdálenosti. Shiřin sluch však v posledních měsících také pomalu slábne. Nejprve slyšela jenom „selektivně“, nyní už neslyší vůbec. Jak se s tím vypořádá? Když stojím vedle ní a zavolám na ni jménem, nereaguje. Většinou se jí musím lehce dotknout, abych získala její pozornost. Nedotčený zůstal hmat. Vnímá vibrace podlahy a „slyší“ mě, když se k ní blížím.

Její hluchota má samozřejmě také své výhody: Letos jsme poprvé měly klidný konec roku. Co všechno jsem v předchozích letech zkoušela, abych svého ustrašeného

psa uklidnila na Silvestra nebo za bouřky. Od speciálních feromonových obojků přes homeopatické utišující kapky až po postupné přivykání hluku. Nic nepomáhalo. Před dvěma lety jsme spolu dokonce strávily přelom roku v odlehlém a hříšně drahém luxusním hotelu. Ceny jako na vrcholu sezony, minimální délka pobytu: čtyři noci! A stejně jsem musela svého třesoucího se psa utišovat, jakmile byly ve vzdáleném městě odpáleny první rachejtle. Rady, abych ignorovala vystrašené zvíře, odmítám. Vnímám to jako svou odpovědnost, abych Shiru v takových okamžicích nenechávala na holičkách. A tak ji držím v náručí, aby měla pocit bezpečí. Jestli to dělat „smím“, či nikoli, je mi úplně jedno. Prostě to dělám – už jen proto, že se při tom sama cítím lépe.

Ted' je tedy moje fenka hluchá. Co mě u procházek někdy dovádí k zoufalství, protože neslyší mé volání, může být v jiných situacích požehnáním. Letošní oslava Nového roku v sousedství mnoha dělbuchů a rachejtlí ji nechala úplně v klidu. Hendikepy stáří mohou mít i své výhody.

Při venčení ted' musím být pozornější. Jednou Shira zničehonic zmizela v lese. S čenichem u země se na jednu ztratila v křoví. Volala jsem ji a volala – nic. To dá rozum. Tleskala jsem a jako poslední pomoc jsem použila píšťalku, několikrát jsem na ni zapískala, až mi málem praskl bubínek. Žádná reakce. Zpanikařila jsem, udělala krok zpět – a vtom jsem o ni málem klopýtla. Celou dobu stála za mnou a udiveně na mě hleděla. „Hej,

já jsem přece tady. K čemu ten povyk?“ Nesmírně se mi ulevilo.

Už od štěněte jsem se Shirou procvičovala vizuální dorozumívací signály. Verbální signály jsem spojovala se znaky. Reaguje na pokyny „k noze“, „sedni“, „místo“ a „zůstaň“ – pokud jsem schopna ji přimět k tomu, aby se na mě podívala. Jenže to ve stáří není takový problém, protože Shira se stala závislejší a ustavičně se ujišťuje, zda u ní jsem. V cizím prostředí ji radši беру na vodítko.

Zdá se, že se pro ni staly důležitějšími i dotyky. Moc se jí líbí, když ji hladím, a vyhledává tělesný kontakt, což si pochopitelně užívám i já. Déle trvá, než se vzbudí z hlubokého spánku, a pak někdy vypadá, že neví, kde je. Když se večer naposledy proběhne po zahradě, občas se najednou zastaví a upřeně hledí před sebe. Na co asi myslí? Unaveně za ní jdu v županu a odvedu ji domů.

Nedávno se mnou šla do sklepa, a když jsem zase vyšla nahoru, nenásledovala mě. Hledala jsem ji a našla ji v dílně. Stála tam a dívala se na mě, šťastná, že mě vidí. Působilo to, jako by nevěděla, kde je. Je to snad první příznak demence? Předchozí moji psi to tak neměli. Nebo si toho všímám, protože téma demence a alzheimera je nejen u psů v dnešní době tak přítomné a my o tom díky lepším rešeršním zdrojům, jako je třeba internet, více víme? Doprovodila jsem svou zmatenou seniorku po schodech nahoru. Je to prostě tak, teď na sebe musíme dávat větší pozor.

Shiřina hladina energie se mění v závislosti na počasí. Když je zima, až praští, ale sucho (nebo také příjemně teplo), skáče po loukách jako mladý pes. Chladné a vlhké počasí ji ubíjí. To radši zůstane ve svém pelišku.

Ještě pořád se Shira vzruší, když si vezmu do ruky její hračku, s níž se jako mladý pejsek učila aportovat. Je vyrobena z pevné bavlněné látky a vypadá trochu jako podlouhlý penál, jen s tím rozdílem, že není naplněný tužkami a pastelkami, ale umělohmotným granulátem nebo jinými látkami, které mohou plavat. Tahle atrapa má napodobovat lovnou zvěř. Shira kolem mě netrpělivě tancuje a čeká, až jí hračku hodím. A pak za ní plave stejně vášnivě jako dřív.

Nedávno se začal proměňovat i její hlas. Někdejší sorní štěkot se proměnil ve vysoký ječák jako u nějaké operní divy.

Shira teď potřebuje více času, aby se s novou situací sžila a pochopila nové úkoly. O to důležitější pro mě je nadále ji duševně podporovat, například chtít, aby něco vyčenichala. I když teď potřebuje delší dobu, aby postřehla nějakou vůni, není o nic méně pyšná, když najde schovaný předmět.

Shira se stala bázlivější a v mnoha věcech nejistější. V tomto ohledu se jí snažím dát co možná největší podporu. Tak například při setkání s jinými psy jsem mimořádně opatrná a dávám pozor, aby měla kontakt jenom s těmi psy, se kterými si rozumí. Divocí, silní psi by ji mohli při hře zranit, kdyby na ni skočili. Blaho mé

seniorky je pro mě absolutní prioritou, tvrzení „Oni se mezi sebou nějak srovnají“ dnes považuji za mnohem nesnesitelnější než dříve.

Tajemství věčného mládí bohužel neexistuje ani u psů. Potíže spojené se stářím, jaké má Shira, může na sobě pozorovat každý starší člověk. Jsem ráda, že jsem teď ve „zlatém věku“, stejně jako moje fenka. V mládí bych se do ní nedokázala vžít tak jako teď. Oba moji předchozí psi se dožili patnácti, respektive šestnácti let. Kdybych bývala tehdy věděla, co vím dnes, možná bych je učinila šťastnějšími a mohla jim ulehčit jejich poslední roky.

My všichni chceme co nejdéle zůstat fit. Se psy je to stejné jako s lidmi: Zdravá strava a pohyb udržují po dlouhou dobu tělo i mysl zdravé. Pokud jde o potravu, vyhýbám se u Shiry experimentování. Protože všechny pokusy z předchozích let změnit jí potravu vedly u ní k průjmům nebo nadýmání, zůstávám u vyzkoušeného krmiva. Tak máme obě méně stresu. Ráno dostane jednu psí sušenku, v poledne kvalitní konzervu pro starší psy a večer hrst suchých granulí. Pokud nějaká potrava funguje a pes je zdravý, neměli bychom ji měnit. I my lidé velmi dobře víme, co snášíme a co nikoli.

Vím, jaký kult vládne mezi pejskaři ohledně „správné“ stravy a jaké svaté války se na toto téma vedou, zejména na internetu. Místo abych drahocenný čas marnila hledáním „dokonalého“ žrádla, je pro mě důležitější strávit více kvalitního času se svou fenou.

Fakt je, že psi (a lidé), kteří jsou štíhlí a polykají méně kalorií, žijí déle. S každým kilem navíc si zkracujeme život. Shiřiným kloubům nesmírně prospívá, že je štíhlá, což není pro labradory zrovna typické.

Moje postarší holka a já chodíváme k fyzioterapeutovi. Ne ke stejnému. Já si nechávám rozmasírovat bolavá záda, Shira dostává laserovou akupunkturu na hřbet a klouby. Kromě toho s ní každý den provádím cviky, které ji udržují pohyblivou. Probíhá mi slalom mezi nohama, na povel se točí v kruhu (na povel „twist“ doprava, na povel „circle“ doleva) a co nejrychleji musí padnout ze sedu do lehu. Za pamlsek se Shira stává cirkusovým psem.

Od té doby, co jí bylo jedenáct, chodím s ní každého půl roku k veterináři na „geriatrickou prohlídku“. Při prohlídce určené speciálně pro staré psy mají být včas rozpoznány změny pohybového aparátu, smyslových orgánů, krevního oběhu a vnitřních orgánů. U mých přátel to vždycky vyvolá velké veselí a nepochopení. Geriatrickou prohlídku u psů pokládají za hloupost. Já ji považuji za smysluplnou, protože tak aspoň vím, jak na tom moje fenka zdravotně opravdu je.

Mám veterinární tým snů: specialistky na tradiční veterinární medicínu, homeopatii a fyzioterapeutku. Tato kombinace chytrých žen ve smíšené praxi je velký dar, za nějž jsem vděčná. Každý majitel psa si musí najít lékaře, který se hodí k němu i jeho psovi. Já jsem dlouho hledala a vyzkoušela mnohé, až jsem se konečně ocitla v dobrých rukách.

U každého starého psa představuje problém zubní kámen. Poté co Shiře při jedné větší operaci musely být vytrženy čtyři zuby, dávám ještě větší pozor na to, aby měla co nejméně zubního kamene, a snažím se víceméně pravidelně jí čistit zuby, což se jí pramálo líbí. Má ráda jen zubní pastu s kuřecí příchutí – až k sežrání ráda.

Pochopitelně používám i jiné pomůcky, které pro staré psy nabízí trh. Abych Shiře usnadnila nastupování do auta, vyzkoušela jsem několik ramp a nakonec se rozhodla pro snadno složitelnou hliníkovou rampu jedné švýcarské firmy, po které Shira snadno a bez problémů vyjde i sejde.

Při prvních projevech stárnutí jsem si začala všímat Shiřina okolí a s úsměvem jsem zjistila, že proměny usnadňují život nejenom mé čtyřnohé společnici.

Protože bylo načase rekonstruovat moji starou koupelnu, přestavěla jsem ji rovnou pro seniory, včetně bezbariérové sprchy. „Už teď?“ zeptala se jedna moje kamarádka. Jo, když ne teď, tak kdy? Co můžu udělat dnes, nemusím později.

Protože má Shira problém vyjít schody, přesunula jsem ložnici z patra do přízemí. Teď může vyběhnout přímo do zahrady. A vůbec, můj dům se pozvolna stává pelíškem mé čtyřnohé seniorky. V každé místnosti leží ortopedické psí matrace, které se přizpůsobí tvaru těla a odlehčí kloubům. Závidím jí to a slibuji sama sobě, že si takovou matraci pořídím také. Přesto Shira dává

přednost pohovce, na kterou musí ztěžka vyskočit. Běhání po hladkých parketových podlahách jí usnadňují neklouzavé koberce.

Ano, starý pes vyžaduje hodně práce. Dřív jsem musela po štěňatech uklízet jejich drobné „nehody“ nebo okousaný nábytek. Někdy v budoucnu budu muset po Shira opět uklízet, ale těmi zbývajícími zuby už Shira žádný nábytek neokouše.

Dnes ráno jsem vstala jako obvykle brzy a dvě hodiny psala. Shira ležela u topení a spala. Pak se vzbudila a protáhla se.

„Tak co, chceš ven?“ Otevřela jsem dveře na zahradu. Lilo jako z konve. Pro moji labradoří dámu, která se jinak nemůže vody nabažit, bylo moc mokro. Otočila se a rozhodla se, že si radši ještě dá šlofíka. Někdy však, když svítí slunce a ona je vyspalá, zvedne hlavu, když odsunu psací stůl, a podívá se na mě velkýma očima.

„Tak co myslíš, dáme si ještě kolečko?“

„Ano, ano, ANOOO! Už jsem si myslela, že se nikdy nezeptáš.“

Každodenní venčení je vedle očividné nutnosti pro nás obě ještě něco víc. Společně si užíváme přírody a života. Pro mě je každá procházka cosi jako „svatý čas“. Zajímavá britská studie Dr. Thomase Fletschera a Dr. Louise Plattové „(Just) a walk with the dog. Animal geographies and negotiating walking spaces“ ukázala, že psí venčení není „jen“ tak nějaká procházka,

nýbrž je mnohem více.⁵ Putování se psem je „mimořádně smyslová a komplexní aktivita“, stejně jako „potenciálně důležitý kulturní prostor pro chápání vztahu mezi člověkem a zvířetem“. Podle Fletchera a Plattové se během společné procházky projevují osobnosti jak psovoda, tak i psa. Natažení vodítka vypovídá cosi o vztahu člověka a psa: Volné nebo prověšené vodítko znamená harmonii, napnuté vodítko protikladné představy o tom, kdo vede.

Pro své řešerše zpovíдали oba vědci na severu Anglie lidi, kteří pravidelně chodívají se psy na procházku. Většina dotazovaných označovala procházku za důležitou pro zdraví a pohodu jejich psa. Nevníмали ji jenom jako „povinnost“ odpovědného pejskaře, ale šlo jim především o to, aby byl jejich pes šťastný.

Pejskařka Jane řekla o své procházce s Copperem, afghánským chrtem: „Nejkrásnější je, když Coppera vidím, jak běží po louce. Jednou jsem měřila jeho rychlost: třicet mil v hodině. Když běží tak rychle, vypadá jako gepard. Když ho vidím běžet, cítím, jak mě to dělá šťastnou.“

Shira pochopitelně takové tempo nezvládne, náš kondiční program má své limity. Obvykle se ke konci delší procházky za mnou táhne. Někdy se ale otočí a chňapne po klacku, který si musí nutně nést s sebou. Peláší daleko dopředu, vyhazuje ho do výšky, anebo na něho padá a válí se po něm a zároveň kope nohama ve vzduchu. Po takových dnech potřebuje spoustu času, aby se dala

dohromady. Většinou pak zařadím den klidu, jen s krátkými procházkami.

Naše soužití získalo nový rozměr. V naší lidské každodennosti je tempo někdy velmi vysoké a nezbyvá čas objevovat drobné věci. Shira mě přivádí k tomu, abych se zastavila a užila si daný okamžik.

Můj život se starou fenkou je teď citelně uvolněnější, než když ještě byla štěně. Je vychovaná a stačí pohled, abychom si porozuměly. Shira je vysloveně nenáročná a prostě veselá, když je v mé blízkosti. A naopak já mám zase ohledy na její potřeby a přizpůsobila jsem se jejímu tempu.

Někdy, když se moc loudá a z procházení se stane spíš postávání, protože přepečlivě očichává každé stéblo trávy, jsem v pokušení ji za sebou táhnout. „No tak, pojď už, nemám čas celou věčnost.“ Ale pak si uvědomím, že si jednoho nepřiliš vzdáleného dne budu přát, abych ji ještě jednou mohla pozorovat, jak se loudá. Učím se mírnit svůj spěch a plánovat pozvolné procházky. A mimoděk se tak i já tímto způsobem zklidním.

Život psa toho v našem životě tolik překlene. Dostaneme ho jako štěně, to jsou psi sladcí a kouzelní, a zároveň nás přivádějí k zoufalství, když rozkoušou boty nebo ohryžou nábytek a všechno v domě uvedou v chaos. Pak jim vštěpujeme dobré chování, což se někdy dokonce i podaří. Naše spojení se prohlubuje v průběhu doby. A zatímco naši psi stárnou, učíme se od nich stále více:

Uvolnění, mít radost a užívat si jednoduché věci života. Život je jednoznačně lepší se psem po našem boku.

Naši staří psi nashromáždili mnoho zkušeností – lo-
vem, s auty, dětmi, cizími lidmi, sousedy, veterináři,
jinými psy a kočkami. A všechny tyto zkušenosti jejich
psiho života vyhodnocovali podle dvou kritérií: Je to pro
mě dobré, nebo to pro mě dobré není?

Proto jako majitel psa nemusím mít ustavičně do-
zor – moje fenka lety zmoudřela. Dřív Shira ráda honila
zajíce, ale nesměla. Dnes je smí honit, ale nikdy je ne-
chytí. Někdy, když ji při procházce před nosem zahopká
ušák, dívá se jiným směrem – záměrně, jako by kořist
vůbec nechtěla vidět. Zajíc ji nezajímá. Starší psi velmi
dobře propočítávají své šance. Je to její vlastní zkuše-
nost – nikoli moje výchova –, co vyvolává její příkladné
chování. A protože moje seniorka má téměř nevyčerpa-
telné zásoby životních zkušeností, je to moje vysněná
fenka. Když ještě byla náročným, rebelantským lovec-
kým psem, těšila jsem se na tuto dobu. Když se dnes na
sebe podíváme pohledem hluboké duševní spřízněnosti,
pak se zrcadlím v jejích zakalených očích. Ano, moje
fenka je stará – no a? Cítí ty změny a přizpůsobuje se,
bez ideologického tyátru. Stáří je zajímavá a důležitá
část života. Je to doba, v níž majitelé psů sklízají to, co
zasévali celý život. Těšme se tedy na to.







STAREJ SE O SVOJI SMEČKU

Můj kamarád Bob je autor a novopečený majitel psa. Nedávno byl pozván na křest knihy své kolegyně a na následný koktejl. Kolegové si měli o čem povídat. Bob trpělivě naslouchal, když jedna kolegyně vyprávěla o nakladatelské smlouvě na novou knihu. Pak konečně mohl dát k lepšímu svou vzrušující novinku: Na rešeršní cestě do Španělska se k němu přidružil pes a on si ho vzal domů.

„Byl jsem nadšený a vyprávěl jsem a vyprávěl,“ řekl mi Bob později. „Nemohl jsem přestat s líčením, jak je ten pes báječný a jaké jsem měl štěstí, že jsme spolu.“

Autorka chvíli poslouchala a pak se zeptala: „Ale neobjímáte ho a nelíbáte, že ne?“

Byla si jistá, že Bobova odpověď bude zamítavá.

„Jasně, že jo, samozřejmě. Celou dobu!“ odpověděl kamarád a rozzářil se mu obličej.

Nato se autorka vmísila do davu, aby se bavila s někým jiným.

Ještě před pár měsíci by byl Bob na její straně. Psi a jejich lidé ho nezajímali. Nedovedl si představit, co na svých zvířatech vidí. Pak na pláži v Malaze narazil na Amiga, špinavého, vychrtlého křížence s šedivým čumákem, a najednou do toho spadl taky.

„Vypadal trochu jako já,“ vyprávěl mi a ukazoval na prošedivělý, krátce zastřížený plnovous. „Amigo se

rozhodl, že ke mně bude patřit. Všude za mnou chodil. Tak jsem ho tam přece nemohl nechat.“

Potulný pes Boba uvedl do úplně nového světa. Při venčení v parku nebo při výletech do lesa potkával lidi, s nimiž by se jinak nikdy neseznámil. Najednou měl on, samotář stránící se lidí, rozvětvenou rodinu: téměř deset milionů pejskařů, a to jenom v Německu.

Pokud se rozhodneme žít se psem, souhlasíme s celoživotním procesem překládání. Pokoušíme se psům porozumět, což platí i opačně. Naše řeč je spíš řečí dospělých, kteří mluví s malými dětmi – divná, nesrozumitelná, pochopitelná jenom nám. Jména, která dávám Shiře, jsou „krutichvost“, „kouzelná víla“, „myšička“. Chápete to? Očividně je jí to fuk. Klidně bych jí mohla říkat „kartáč od vysavače“ nebo „teorie relativity“. Je to tón hlasu a moje mimika, na co reaguje a co vyvolává její veselé vrtění ocasem, jakmile ji oslovím. Ráda bych věděla, jakými jmény častuje ona mě, „nudle za psacím stolem“? Je toho tolik, co nevím a nikdy se nedozvím.

Psi nám ukazují svět, který se od lidského světa citelně liší, místo, které nás všechny mění, za předpokladu, že se zamiluješ do svého psa a vstoupíš do nové sféry univerza, v němž existují rituály, pravidla a jiný druh vazby.

Všechno se mění, někdy úplně nepostřehnutelně, občas dramaticky. Tvoje procházky se zkracují. Už nemusíš pospíchat za určitým cílem, ale loudáš se ulicí, protože tvůj pes očmukává každou větev nebo sloup

veřejného osvětlení. Tvoje oblečení se přizpůsobí psovi. Zapomeň na elegantní kostýmek – neforemné pohorky, stará vojenská bunda, tlustý svetr, a vypadáš jako poliční dělník. Dokonce se proměňuje i tvůj jazyk. Už není důležitý slovník, nýbrž tón. Se štěnaty mluvíš jako s miminy vysokým hlasem, seniora zdravíš hlubším, konejšivým tónem. Tvůj byt je přestavěn, aby vyhovoval psovi. V noci budíš celý dům, když šlápneš na pískací hračku, a skříně máš plné psího žrádla, šamponů proti klíšťatům a pytlíků na psí exkrementy. Proměňují se i tvoje hovory. U příjemné večeře s přáteli se všechno točí kolem potravní intolerance, peristaltiky, odčervování a prostředků proti blechám. Nediv se, když si lidé, kteří nemají psa, najednou vzpomenou na „nějakou málem zapomenutou schůzku“, aby mohli z večeře odejít předčasně. Nejpozději ve chvíli, když vytáhneš smartphone, abys ukázal nejnovější psí fotky. Odmítneš pozvání na romantický víkend, protože tam psi nejsou vítáni. A tvoji dřívější kamarádi navrhují setkání v pizzerii, místo aby přišli k tobě domů, protože netuší, jak se pak zbavit psích chlupů, které se jim zase zachytí na šatech. Z výroku „Netvař se tak, vždyť je to jenom pes“ se ti zježí chlupy a s tím, kdo říká něco takového, radši ukončíš přátelství.

Určitě i vy jste součástí téhle šílené, milé rodiny, jinak byste žádnou podobnou knihu, jako je tahle, ani nečetli. I pro vás je váš pes tak důležitý, že byste pro něho udělali všechno, nemám pravdu? A někdy trochu přeháníte, nebo ne?

Psi jsou naše rodina, partner, přátelé a, ano, také nahrazují dítě. Jste stejně jako vlci smečkovým zvířetem. Osamělý vlk se vyskytuje jenom v pohádkách nebo špatných filmech. A nám lidem se vede podobně: Nejsme poustevníci, ale sociální bytosti, jež jsou závislé na ostatních a musí se cítit jako součást nějaké skupiny. Rodina – tedy my – jsou pro naše čtyřnožce to nejdůležitější. To také vysvětluje, proč psi zůstávají u svých rodin, i když se tam s nimi špatně zachází. Blaho skupiny je důležitější než všechno ostatní. Kolik toho my lidé na sebe nakládáme, abychom se postarali o své chlupaté členy rodiny, o tom se v této knize dočtete ještě mnohokrát.

Celý život jsem měla psy. Od Axela, německého ovčáka mého dědečka, až po četné pejsky, o které jsme se starali v dočasné péči. Psi byli samozřejmou součástí mého života. Když vyrůstáme se zvířaty, spojujeme se s nimi fundamentálně niterným způsobem. Výrok „vyrůstal jsem se psy“ poukazuje na touhu po čistotě a nevinosti našeho dětství, na touhu po jednoduchých časech a méně komplikovaných vztazích.

Když pracuju na nějaké knize, často střídám místa, kde píšu, abych se vyhnula bolestem zad. Píšu u psacího stolu, kuchyňského stolu, na zahradě, u stojacího pultu.

Shira vždycky leží u mě. Když se zvednu a jdu někam jinam, jde se mnou. Vyhledává mou blízkost, stejně jako

příslušníci smečky lehávají vedle sebe. Existují psi, kteří potřebují odstup. Shira k nim nepatří. Čím blíže mi je, tím se zdá šťastnější. Když se stočí pod mým psacím stolem, vyrazí ze sebe hluboké vzdechnutí vyjadřující spokojenost. Ví, že ke mně patří a může se na mě spolehnout, protože ji budu vždycky chránit. A já vím, že ona je tady pro mne. Shira je úžasná v tom, že umí rozpoznat mé pocity. Když mi není dobře a položí mi čumák na kolena, okamžitě mi to zvedne náladu.

Psi jsou smečková zvířata. Zůstávají u své smečky, hrají si v ní a chrání ji. Mají téměř identické potřeby jako my: po stabilním a obohacujícím partnerství. Lidé a psi rádi přijímají projevy péče a starají se o druhé. A psi jsou solidární se svým páníčkem. Někdy si neumíme vysvětlit, proč se pes chová rozdílně k různým lidem. Zdá se, že dokáže rozlišit „zlou“ osobu a vyhýbá se její blízkosti.

Japonští vědci chtěli zjistit, zda psi mají šestý smysl ve vztahu k lidem. Badatelé kolem Kazua Fujity testovali tři skupiny po osmnácti psech v určitých rolích. Při tom psy vystavili dvěma situacím. V obou případech byli protagonisté situací páníček a dva další herci. V prvním případě je majitel psa v potížích, protože nedokáže otevřít plechovku se žrádlem. Požádá druhého člověka o pomoc, zatímco další osobu k pomoci nepřizve. Pes si přitom vezme žrádlo od obou cizích osob.

Ve druhém případě jeden z protagonistů odmítá pomoci páníčkovi při otevírání dózy, zatímco druhý jenom

přihlíží, aniž by se do situace nějak vměšoval. Pes si vezme jídlo jenom od neutrální osoby, ne od té, která nechtěla páníčkovi pomoci. Toto chování bylo pozorováno u všech psů.

„Poprvé jsme zjistili, že psi vnímají sociální a emocionální postoj člověka nezávisle na svém přímém zájmu,“ říká Fujita.⁶ Psi posuzují lidi podle toho, jak se chovají vůči jiným – i lidem. Možná bychom si z nich mohli vzít příklad.

Matka jedné přítelkyně dala své dceři radu pro výběr jejího potenciálního manžela. Dcera měla dávat pozor především na to, jak jezdí autem a jak se chová ke své matce i jiným ženám. Chytrá rada. Kandidát, kterého si moje kamarádka vzala za muže, řídí auto klidně a defenzivně a se ženami, zejména s matkou, jedná ohleduplně a s respektem.

V dobrých i zlých dnech

Vždycky mě udiví, jak málo lidí učinilo potřebná opatření pro případ své smrti nebo těžké nemoci. Závěť? Na ni jsme ještě moc mladí. Pacientská plná moc? Později.

Rodina nám poskytuje ochranu a pocit bezpečí. Když si psa přivedeme do naší smečky, pak slibujeme, že se o něho budeme starat. To je základ naší vzájemné důvěry. A tento slib platí v časech dobrých i zlých – až do smrti. Sice občas, i když neradi přemítáme o tom, jaké to bude, až náš pes zemře. Ale sotvakdo myslí na to, co

se bude dít s jeho čtyřnohým přítelem, když už se o něho nebude moci postarat.

Při rozhovoru s ženou, která dobrovolně venčí pejsky v útulku, jsem si uvědomila, jaký dosah by to pro Shiru mohlo mít, kdybych nečekaně zemřela nebo se o ni už nemohla starat. Ta žena mi vyprávěla, jak je těžké udat staré psy.

Všechno to přišlo jako úder blesku z čistého nebe. Chvilková nepozornost, skřípění brzd a zvuk mačkajícího se plechu rozkrojil zimní ticho. Z druhého automobilu nehodu nikdo nepřežil. Jen Rotti, deseti-letý rotvajler, kterého to vymrštilo z auta. Policisté ho zavezli k veterináři, který mu ošetřil zranění, a pak musel pes do útulku. Nikdo z rodiny obětí ho nechtěl. „Nemáme čas se starat o starého psa našich rodičů,“ říkali.

V útulku si nedělali plané naděje. Psi starší dvou let prý mají minimální šanci najít nový domov. Osiřelá zvířata jsou často označována jako neadoptovatelná, protože jsou tak zoufalá. Odmítají žrát a projevují o všechno pramalý zájem. „Neprodávají“ se dobře. Ještě obtížněji se umísťují staří a nemocní psi, nebo dokonce „psi ze seznamu“, tedy psi, kteří jsou oficiálně označeni za nebezpečné a jejichž chov je spjat se speciálními podmínkami. Často bývají označováni jako „bojovní psi“. K nim patří – přinejmenším v některých německých spolkových zemích – také rotvajler.

Po traumatu, který si rotvík prožil, ho čekala jen nejistota a temná budoucnost. Jeho tělesné rány se zhojily, ale jeho duše byla osamělá a zmatená. Nevěděl, co se stalo. Každý den čekal a doufal, že se jeho majitelé vrátí, aby si ho vzali zase k sobě.

Umístili ho do klece v zadní řadě útulku. V jiných výběžích vedle něho seděli staří nebo obtížně umístitelní psi s prázdnýma očima, kteří to už vzdali. Při návštěvnických dnech byl hluk pro rotvíka téměř nesnesitelný. Mladí psi a štěňata v první řadě štěkali, kňourali a pištěli a skákali vysoko po kleci. Dělali všechno, aby na sebe připoutali pozornost návštěvníků. Mezi pejsky se rozneslo, že je třeba nasadit mimořádný pohled, aby to upoutalo srdce dvounožce.

Občas někdo zašel k rotvíkovu výběhu a podíval se na ceduli, připevněnou na vrátkách: Rotvajler „Rotti“, 12 let, kastrovaný, žádné poruchy chování. Zkoumavý pohled na psa, který netečně ležel schoulený na dece v nejzazším koutě svého výběhu a neučinil ani pokus pozdravit případného zájemce. Rotti tiše truchlil. Uběhl další den, zase ho přehlíželi a on přicházel o drahocenný čas života.

Ve vedlejší výběhu ležela patnáctiletá fenka kokršpaněla. Když kolem procházeli návštěvníci, občas zvedla hlavu a dívala se na ně zakalenýma očima. O čtyřicet kilometrů dál seděl její majitel v pečovatelském domě na křesle a zíral do prázdna. Měl demenci a už si nevzpomínal ani na svou dlouholetou čtyřnohou

průvodkyni. Někdy cítil, že mu něco chybí, touha, bolest, ale nevěděl, co to bylo.

Toto je ožehavé téma, jímž se hodlá zabývat jen velmi málo lidí, ale patří k životu majitelů psa: starost a péče o smečku. V žádném případě bych nechtěla, aby moje fenka jednoho dne skončila v útulku. Musela jsem udělat potřebná opatření.

Většina lidí nemyslí na možnost a nutnost péče. Ale my všichni přece zemřeme a někteří z nás možná těžce onemocní nebo se zraní. Co se pak bude dít s našimi zvířaty? Nedostatek v plánování může vést k tomu, že přenecháme odpovědnost na cizích nebo naše zvířata vydáme nejistému osudu, ovšem v této chvíli bychom si nepřáli jedno ani druhé. Jen s trochou předvídavosti a příprav můžeme zvýšit šance, že se o ně někdo postará, až tady jednou nebudeme.

O sebe jsem se včas a dostatečně postarala sama: Už mnoho let mám sepsanou závěť (pokyny, co se bude dít, kdybych se stala neschopnou se o sebe postarat) a plnou moc, které co dva roky kontroluji a aktualizuji. Být dobře a v mnoha ohledech připravený mi v případě nouze ušetří stres a nesprávná rozhodnutí. Poté co jsem si až do detailu všechno vyjasnila, bylo načase, abych i svou fenku začlenila do péče.

Kamarádku Corinu, která mi kdysi Shiru věnovala, laskavě označuji jako její „kmotru“. Ústně jsme se už dávno domluvily, že si v případě nutnosti moji fenku

vezme k sobě. Shira ji má ráda a ráda pobývá v její přítomnosti. Jako vždycky když mám v hlavě důležité věci, které si musím ujasnit, rozebírám to se Shirou. Neboť teď jde zejména o ni.

Posadila jsem se k ní a podívala se na ni. „Musíme si promluvit.“ To je věta, které se mnohý manžel děsí, a když ji slyší, protáčí oči. Shira zůstala v klidu. Už to znala.

„Takže,“ začala jsem, „je to vážný a týká se to nás obou.“ Zdálo se, že slůvko „vážný“ v mé fence žádné pochybnosti nevyvolalo. Převalila se na záda a nechala se podrbat na břiše.

„Jen si představ, že se mi něco přihodí...“

„Cože?“ Shira se přetočila zase na bok.

„No jo, mohla bych mít nehodu a umřít. A ty bys pak byla sama.“

Teď jsem upoutala její pozornost. „Cože?“

„Vždycky se může něco přihodit. Až tady jednou nebudu, zůstaneš sama a nikoho už mít nebudeš.“

„Nikoho? Ale co babička? Nebo sousedi?“

„Vezměme to tak, že si tě nebudou moct vzít na delší dobu. Pak bys musela do útulku.“

Shiřiny oči se rozšířily. „Útulek? To je to místo, kde v klecích sedí štěkající psi a mňoukající kočky?“ Jednou jsme tam doprovázely jednu kamarádku, která adoptovala psa.

„Jo, přesně tam. Dokážeš si to představit?“

„Néé!“ Shiřina jasná a nekompromisní odpověď na všechny otázky, které považovala za nevýznamné.

„Je mi to jasný. Dávej pozor. Přesto si musíme promyslet, kam v případě nutnosti půjdeš. Kam bys šla ráda?“

„K tobě.“

„Jasně, ale mimo mě – kde by ses ještě cítila dobře? Víš přece, že už nejsi nejmladší. Staré psy už většinou nikdo nechce adoptovat. To bys měla těžký.“

Shira se na mě podívala a vyčkávala.

„Uměla by sis představit, že bys zůstala u Coriny?“

Když Shira zaslechla jméno mojí kamarádky, dal se její ocas do pohybu.

„Super! Ted' Pojd', pojedeme za ní.“

„Ne, ne teď. Pak někdy. Možná.“ Do ticha jsem dodala: Doufejme, že nikdy.

Tím byla naše zásadní diskuse ukončena a já se vrátila k práci.

Nejprve je důležité, aby se v případě nutnosti vůbec někdo dozvěděl, že moje fenka potřebuje pomoc. To platí zejména pro lidi, kteří žijí sami, jako je tomu v mém případě. Pokud nikdo neví, že mám psa, bude možná muset vydržet několik dlouhých dní bez žrádla a vody v bytě. Příšerná představa.

Jeden policista mi vyprávěl o pudlovi, jehož dvaatřicetiletý páníček se jednoho dne nevrátil domů. Ten muž prostě zmizel a už se nikdy neobjevil. Pes byl dva týdny doma sám, než nakonec sousedé zavolali policisty, aby psa z bytu vysvobodili.

Začala jsem tedy chystat kartičky. Velkými tiskacími písmeny jsem na ně psala: „Důležitá informace!“

a pod to: „V případě nehody prosím informovat nejbližší osoby, aby se postaraly o mého psa.“ Pak následovaly adresy a telefonní čísla dvou osob, které se předtím uvolily, že se v případě nutnosti o Shiru postarají.

Jednu kartičku jsem přiložila k řidičáku do peněženky, další do přihrádky palubní desky auta.

Na internetu jsem si pořídila zářivě červenou samolepku Záchrana zvířat, na kterou bylo možné napsat počet domácích zvířat a telefonní číslo. Jednu z nich jsem nalepila na sklo auta. Další jsem umístila na domovní dveře a zadní vchodové dveře.

Pak jsem pokračovala s pokyny, kdo se v případě nouze o Shiru postará. Měla jsem několik možností: moji rodiče, sousedé a Corina. Samozřejmě jsem to s „kmotry pro případ nouze“ nejprve probrala a do závěti zapsala, kdo Shiru „zdědí“.

Když jsem ještě pracovala jako právnička, chtěl vážně nemocný pejskař, kterému nezbývalo mnoho času k životu, do závěti zapsat, že jeho psi mají být po jeho smrti uspani. Báł se, že se jim jinak nepovede dobře. „Radši smrt než útulek,“ řekl. Přesto jsme společně hledali řešení a pro psy našli „adoptivní rodiče“. Tenhle příklad mi také ukázal, jak je důležité přivykat psa už od začátku jiným lidem, u nichž se cítí dobře. I když nám to může být zatěžko dělit se o naši lásku, ale je to v nejlepším zájmu našich čtyřnohých přátel.

Aby všichni potenciální kmotři dostali důležité informace, připravila jsem obálku „Pes“, kterou jsem

připojila k závěti. V ní jsou kopie Shiřina očkovacího průkazu s adresou a číslem čipu, stejně jako seznam léků, které pravidelně potřebuje, a informace o jejích nemocech. Kromě toho také její stravovací záliby – u labradora to znamená „všechno“ – a na jaké povely poslouchá. U Shiry jsem napsala „hluchá“ a „reaguje na znakové signály“ a do kolonky „zvláštnosti“ jsem napsala: „ráda plave“.

Nikdy není snadné přemýšlet o vlastní smrti – a ještě těžší je přemýšlet o tom, co se stane se zvířaty, která po nás zůstanou. Ale teď, když je všechno uspořádáno a já se postarala o svou smečku, cítím se lépe. Shira nebude muset jednoho dne trpět kvůli tomu, že jsem se včas nepostarala.

Pravidelně potkávám při procházkách starou ženu s chodítkem a křížencem vlčáka na vodítku. Oba chodí neskutečně pomalu. Mimo ulice může pes pobíhat volně. Oba mě dojímají. Vypadají jako sehraný pár. Jednoho dne jsem tu ženu oslovila. Zatímco jsem spravedlivě rozdělovala pamlsky z kapsy střídavě jejímu a mému psovi, vyslechla jsem si příběh o neobyčejném přátelství. Fence německého ovčáka Albě je osm let a trpí těžkou artrózou. Pravidelně dostává prášky na tlumení bolesti. Její paniče je dvaasmdesát. Její dcera si Albu vzala před třemi lety z útulku. Když dcera zemřela a fenka měla jít zpátky do útulku, stará dáma protestovala a rozhodla se, že si zvíře ponechá. Když sama nemůže, pomáhají

s venčením členové rodiny. Alba přizpůsobila tempo své nové paničce a stal se z ní velmi přátelský pes. Vznikl tak dokonalý pár. Berou jedna na druhou ohled. Alba měla štěstí, jelikož mnoho útulků nedává své psy seniorům, dokonce ani staré psy.

Přitom se vyplácí adoptovat právě staré psy z útulku, zejména pro starší lidi, kteří už nechtějí vychovávat náročné mladé psy. Určitě je život seniorů omezený, nejsou tak aktivní, a možná budou muset platit víc u zvěrolékaře. Ale tito psi naváží se svými novými majiteli niterné a pevné přátelství, protože si prošli těžkým obdobím. Takoví psi se vzdali naděje na novou rodinu. Užívají si veškerou náklonnost, každé pohlázení, pohodlný pelíšek a vlastní misky na žrádlo a vodu. Názor, že není možné starého psa vychovat a že si jen těžko zvyká na nový život, neodpovídá pravdě. Tito psi využívají svou šanci a snaží se ze všech sil, aby je nová rodina přijala. Kdo někdy adoptoval starého psa, ví, že jsou to přívětiví, tiší a klidní průvodci. Jen dostávají velmi zřídka příležitost to dokázat.

Naštěstí dnes existuje velké množství internetových portálů, které zprostředkují adopci čtyřnohých seniorů seniorům dvounohým, v Německu například síť „Omhunde“.⁷

Pokud jde o blaho naší smečky, nemůžeme se vyhnout otázce peněz. Za čtrnáct let vyjde pes minimálně na 12 000 až 17 000 € (v Německu).⁸

„Majitelé zvířat nejméně šetří na zdraví svých miláčků. Kolik peněz vydají páníčkové a paničky, ukazuje studie provedená univerzitou v Göttingenu z loňského roku: Pouze zvěrolékaři dosáhli v roce 2013 ošetřením domácích zvířat roční obrat přibližně 2 miliardy eur, 500 milionů eur šlo na vrub nákupu léků. Nejvíce peněz investovali majitelé do psů, na druhém místě byly kočky, následované drobným zvířectvem, ptáky a plazy.“

Počet potenciálních pacientů je tedy obrovský. Podle údajů průmyslového svazu potřeb pro zvířectvo „žije v Německu v současnosti deset milionů psů“ a trend stoupá. „Pokud onemocní, dostávají tabletky, kapky nebo injekce. Téměř 90 procent majitelů psů chodí podle uvedené studie pravidelně nejméně dvakrát do roka se svým psem k veterináři.“⁹ Pro mnoho lidí jsou zvířecí kamarádi nejdůležitější „věc“ v životě. Dali by všechno, aby o ně nepřišli. Péče o starého nemocného psa se může velmi rychle prodražit. Pokud musí být pes několikrát operován, mohou náklady dosáhnout ceny malého auta. Majitel může být dokonce přinucen vzít si úvěr.

Spotřebitelský magazín *Ausgerechnet* rozhlasové stanice WDR spočítal, že majitelé vydají za rutinní kontroly ročně 200 €, což za jeden psí život může dohromady vyjít až na 2800 €. Podle rešerší magazínu musí majitel psa počítat v průměru s pěti většími veterinárními zákroky v celkové výši „mastných“ 6600 €. Zdá se, že jde o realistické počty. I když pes nepotřebuje žádnou operaci, je třeba počítat s dlouhodobými chorobami.¹⁰

Když musely být Shiře vyoperovány čtyři stoličky, stálo mě to 500 €. Naštěstí jsem ji už jako štěně nechala pojistit pro případ operace, takže pojištění náklady vytržení zubů krylo. Taková ochrana patří podle mého názoru vedle pojištění škod způsobených psem rovněž k péči o psa.

Co se opravdu počítá, zjistíme někdy bolestivě, když se vlivem určitých okolností dostaneme nad naše finanční možnosti a nevíme, jak budeme moci zaplatit žrádlo pro našeho psa. I já jako autorka na volné noze jsem byla několikrát v situaci, kdy jsem se musela rozhodovat, jestli mám natankovat, nebo koupit psí žrádlo. V takových případech jsem prostě přestala jezdit autem.

Mimořádně tvrdě to dopadá na bezdomovce, pro které bývá pes to jediné, co ještě mají. Lothar žije se svým starým křížencem Lupem ve Frankfurtu na ulici. Lupo je pro Lothara úplně všechno. Svého páníčka hřeje, chrání ho i rozveseluje. Lothar pyšně ukazuje předloktí, na jehož vnitřní straně má vytetované psovo jméno a datum narození. Když pes onemocněl, nevěděl jeho majitel, co si počít. „Na veterináře jsem neměl peníze. Ale chtěl jsem, aby byl zase zdravý.“ Naštěstí se Lothar dozvěděl o sociální pomoci pro psy v nouzi ve Frankfurtu. Tam mohl nechat svého Lupa bezplatně ošetřit. Ošetření provádějí dobrovolní veterináři bezplatně. Náklady na očkování a operace jsou hrazeny z darů a příspěvků. Lothar je šťastný, že se Lupovi zase vede dobře. Tichounce a stydlivě mi přiznává, že byl dokonce připraven prodat

ilegálně svou ledvinu, jen aby svému čtyřnohému kumpánovi pomohl. Naštěstí to nebylo nutné. Lothar a Lupo nemají žádný domov ani peníze, ale mají jeden druhého. A to je koneckonců všechno, na čem opravdu záleží.

Ke starosti o smečku také patří, že na nás v těžkých dobách bude spolehnutí. Inu, jelikož vím, že by bylo o Shiru postaráno, můžu se plně soustředit na náš, doufejme, ještě dlouhý společný život.

